

Kom Atir kom

Reistraject Marseille - Parijs

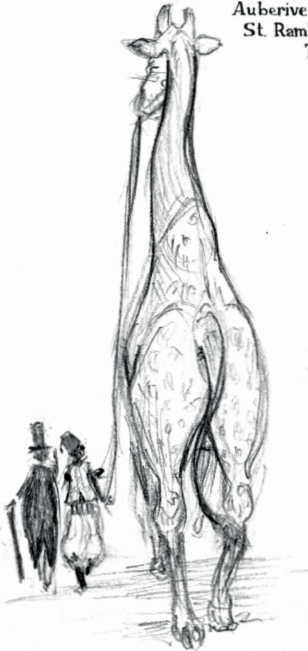
20 mei - 30 Juni 1827

880 Km

42 dagen

PARIJS

30 Juni 1827

Alice Roux

Agnita de Ranitz

Kom Atir kom

De legendarische voetreis met een giraffe
van Marseille naar Parijs in 1827

HISTORISCHE ROMAN

2020

Uitgeverij de Brouwerij
Maassluis

© 2020 Agnita de Ranitz
www.agnitaderanitz.com

Bron illustraties cover en binnenwerk: Agnita de Ranitz

B R A I N B O O K S
www.uitgeverijdebrouwerij.nl
info@brainbooks.nl

ISBN: 9789078905196
NUR: 301

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door printouts, kopieën, of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

Proloog: 9

Kom Atir kom: 11-326

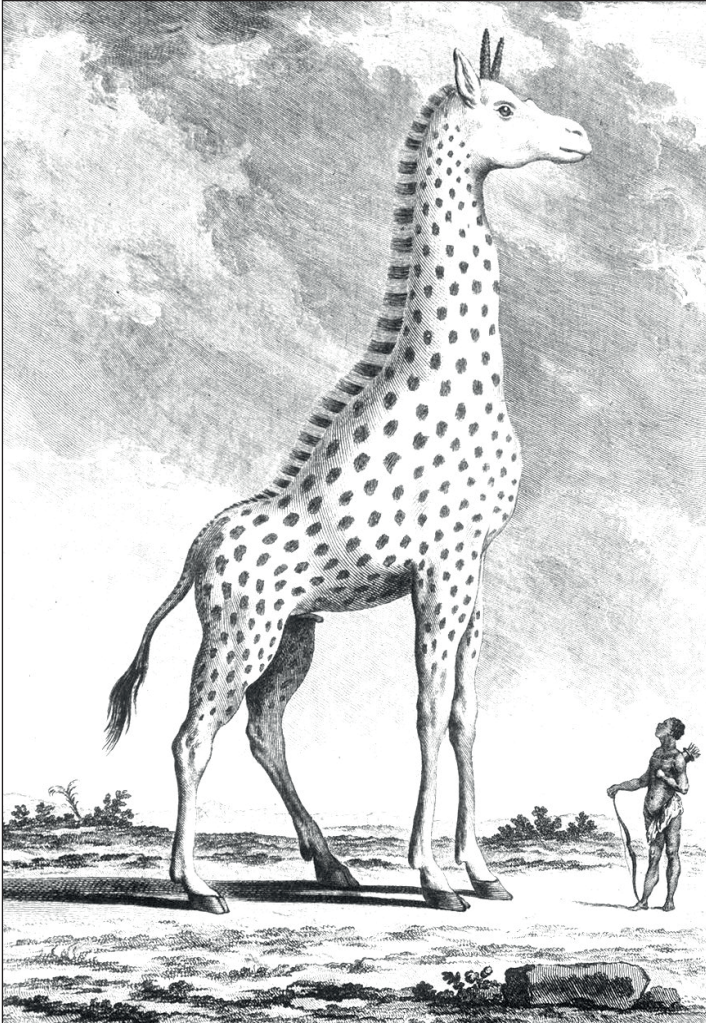
Epiloog: 327

Nawoord: 329

Noten: 333

Bronnen: 343

Dankwoord: 347

De giraffe van Buffon

Voor mijn Franse kleinzoon Auguste, in de hoop dat hij eens
het verhaal over Madame Girafe kan lezen.

De giraffe is een der fraaiste, voornaamste en grootste dieren, onschadelijk, maar tevens ook zoo weinig nuttig, als er ergens een dier zijn kan. De monstreuse wanschiklijkheid van deszelfs beenen, welker voorste nog eens zoo lang zijn dan de achterste, belet het zelve, om zijne krachten te kunnen oefenen. Het lighaam heeft geen rechte houding, zijn gang is zeer waggelend, en zijne beweging langzaam en gedwongen.

Georges-Louis Leclerc Buffon, 1765

*Een groep vissers in de haven van Marseille,
een dag in 1826*

‘Heb je het gehoord? Een monster is aangekomen in de haven.’
‘Op die Italiaanse tweemaster onder Egyptische vlag.’
‘Ze hebben een gat in het dek moeten maken, zo groot is die.’
‘Je meent het!’
‘Hij komt helemaal uit Afrika.’
‘Het schijnt dat hij een enorme kop heeft en een bek met gevaarlijke tanden.’
‘Een puntige zwarte staart.’
‘En een hals die hij om je heen kan kronkelen, tot je stikt.’
‘Hij is huizenhoog!’
‘Wat?!’
‘Een monster, zeg ik je.’
‘Hij heeft poten als een luipaard.’
‘Ik wil hem weleens zien.’
‘Hij heeft strepen.’
‘Nee, grote vlekken.’
‘Waar is het beest nu?’
‘In quarantaine op dat eiland.’
‘Kan hij zwemmen?’
‘Vast wel.’
‘We moeten onze kinderen binnenhouden.’
‘En onze vrouwen.’

‘Ik weet dat het gedrocht deze week naar het vasteland komt.’

‘Morgen al.’

‘Iemand vertelde me dat de gendarmes van omliggende dorpen paraat staan.’

‘Ik ben wel nieuwsgierig.’

‘Gisteren toen het zo regende heb ik een verschrikkelijk gegrom gehoord.’

‘We moeten onze deuren barricaderen.’

‘Ik ga naar huis.’

‘Ik ook.’

‘Ja, wij ook.’

1

Parijs, 18 december 1825

Als ik mijn ganzenveer in de inktpot doop, valt mijn blik op de envelop die de bode zojuist op mijn bureau heeft gelegd. Ik draai hem om en herken de lakzegel met het kroontje van Karel X. *) Een epistel van het kabinet van de koning. In nachtblauwe inkt is met zwierige letters mijn naam geschreven: Etienne Geoffroy Saint-Hilaire. Terstond leg ik mijn pen neer, snijd met zorg de enveloppe open en lees ademloos de inhoud. Met een ruk schuif ik mijn stoel naar achteren, richt me iets te snel op en herlees staande met een hand op mijn pijnlijke rug de tekst. Meteen zie ik de afbeelding uit het werk van Buffon voor me. Ik loop naar de bibliotheek, ga enkele ruggen langs, neem het juiste deel eruit en zoek de tekening. Hardop lees ik bijgaande tekst: ‘... *een der fraaiste, voornaamste en grootste dieren...*’ Dan sluit ik langzaam het boekwerk en druk het even tegen mijn hart voordat ik het op z’n plaats terugzet. Wat zal Angelique hiervan zeggen?

Het schiet me te binnen dat ik heb beloofd vroeg thuis te zijn vanwege het familiediner. Ik vis het gouden horloge uit mijn vestzak en ontdek dat het de hoogste tijd is.

*) *Over de historische gebeurtenissen die in deze roman worden beschreven, is vanaf pagina 333 per hoofdstuk meer feitelijke informatie te vinden.*

Even later komen we bij de met platanen omzoomde boulevard aan. Het rijtuig mindert vaart. Isidore, tweeëntwintig jaar, is voor het eerst met Angelique en mij mee naar het driejaarlijkse familieliediner van oom Gonzague Geoffroy Saint-Hilaire. Met een trots gezicht zit onze zoon tegenover ons. Voor de gelegenheid heb ik hem mijn dasspeld met parel geleend. Mijn echtgenote vertelt dat de meisjes teleurgesteld waren niet mee te mogen, maar achttien jaar is nog te jong. Met de eendrachtige overredingskracht van een tweeling waren ze ertegenin gegaan. Het heeft mij belemmerd het heuglijke nieuws uit de brief met Angelique te delen. Mijn humeur is opperbest en ik ben werkelijk in de zevende hemel over de verrassende inhoud van het koninklijk epistel. Dat ik dit in mijn carrière nog mag meemaken!

Rustig komen de paarden tot stilstand, ik pak mijn stok en laat mijn hand even over de gladde ivoren knop glijden. Ik koester het cadeau dat Napoleon mij, vlak voor zijn vertrek uit Egypte, persoonlijk heeft geschonken. Als de dag van gisteren herinner ik me mijn verblijf in het land van de farao's en realiseer me echter dat het alweer ruim vijfentwintig jaar geleden is.

De palfrenier opent het rijtuig en helpt ons met uitstappen. Ik zet mijn hoed op, trek de revers van mijn pandjesjas recht en bied Angelique mijn arm aan.

De hele familie is reeds aanwezig, het gelach en het gerinkel van kristal komt ons vanuit de hal tegemoet. In de salon vliegen handkussen luchtig in het rond, men schudt eerbiedig handen of geeft elkaar een joviale klop op de schouder. Behalve een verre neef die in Senegal verblijft en een zieke tante is iedereen present. We zijn, Isidore meegerekend, met z'n vijftien. Een familielid groet me nauwelijks, omdat hij nog steeds niet kan verkroppen dat ik het rariteitenkabinet van oom Gonzague heb geërfd.

Al gauw sta ik alleen. Isidore daarentegen, is in een druk gesprek gewikkeld. Hoewel hij onze familietraditie kent, zal hij dadelijk onder de indruk zijn van wat hem te wachten staat.

Eindelijk komt het moment dat wij ons naar de eetkamer kunnen begeven. Stemmen verstommen. Met mijn vrouw aan mijn arm treed ik als een van de eersten naar binnen. De lange ovale tafel met onberispelijk wit damast is gedekt met familieporselein en kristallen glazen. Servetten staan fier in de vorm van de Franse lelie op borden. Kaarsen branden in driearmige kandelabers. Het imposante portret van oom Gonzague aan het hoofd van de tafel ontroert me zoals altijd in hoge mate. Het is alweer bijna twaalf jaar geleden dat hij is heengegaan.

Zoals gebruikelijk schuift de oudere generatie zo dicht mogelijk bij oom Gonzague aan. De jongeren, onze Isidore en twee nietjes, zitten aan het andere eind van de tafel. Een jonge seminarist van de familie spreekt een kort gebed van dank uit. Eendrachtig ontvouwen de gasten hun servet, terwijl de knecht rondgaat met een dampende soepterrine.

In een korte toespraak heet tante Clara ons allen welkom. Ze benadrukt dat oom Gonzague buitengewoon ingenomen is het familiediner weer voor te zitten. Zwijgend lepelen we onze soep en als het personeel de wijn inschenkt, vraagt tante de ouderen beleefd naar hun gezondheid. Vanzelfsprekend zwijg ik over mijn vervelende reuma-aanvallen. Een schaal kip met truffels geeft afleiding. Nadat iedereen is bediend, wenden we ons naar het hoofd van de tafel en toosten eerbiedig. Tante Clara pakt haar zilveren mes en vork ten teken dat wij kunnen aanvangen. Na enkele minuten kucht ze, zet het olieverfschilderij aan het hoofdeinde iets rechter op de stoel en neemt opnieuw het woord.

Terwijl zij de mannelijke disgenoten ondervraagt over hun po-

litieke activiteiten of de laatste ontwikkelingen op het gebied van hun betrekkingen, dwalen mijn gedachten af naar de tekst bij de tekening van Buffon die ik zojuist las.

De Médoc wordt bijgeschonken. Ondertussen neem ik nog een kippenbout. Dijbeen, patella, fibula en tibia. Ik ben hem net aan het ontleden als ik tante Clara hoor zeggen: ‘En hoe gaat het met de grote geleerde van de familie? Wat zijn je laatste bevindingen, Etienne?’

Ik wist dat die vraag zou komen en dat ik hem in dit gezelschap moet beantwoorden, dus leg ik mijn bestek terzijde, wacht op een moment stilte en begin over een recent onderzoek van een individu met aan beide handen een zesde vinger.

‘O, beste neef, vermijd die afschuwelijke verhalen over monsters. Laat ze op de kermis blijven,’ klinkt het vanuit de toehoorders.

Het was te verwachten. Elke keer komt dezelfde reactie. Even kijk ik naar Angelique in de wetenschap dat ook zij liever niet wil dat ik het onderwerp aansnijd. Dit keer, misschien omdat ik de steun van Isidore voel, ga ik ertegenin. Ik probeer me in eenvoudige bewoordingen uit te drukken.

‘Oom Gonzague, lieve familie...’ Ik wacht een paar seconden om weer de aandacht te krijgen. ‘... u weet dat men in de oudheid over satyrs, sirenen, faunen, centauren en cyclopen vertelde. Door de eeuwen heen zijn aan wezens met fysieke afwijkingen nauwelijks menselijke kwaliteiten toegeschreven. Vrouwen die deze zogezegde monsters ter wereld brachten, werden van hekserij beticht. Tot op heden worden deze schepsels bekeken met een mengeling van verbazing, nieuwsgierigheid en vrees. De mens, maar ook het dier wordt als abnormaal beschouwd wanneer hij niet aan onze maatstaven voldoet. Vaak zijn hun verminkingen ontstaan uit op hol geslagen cellen die willekeurig uitgroeien tot weefsels zoals bot, haar of tand. We moeten leren ze als vol-

waardige individuen te zien.’ Nadrukkelijk kijk ik de tafel rond. ‘Isidore houdt zich nu eveneens bezig met deze wetenschap die zich toelegt op de studie van anomalieën en deviaties van het normale patroon.’

Er valt een stilte. Mijn zoon knikt en neemt het woord terwijl hij de schotel aardperen doorgeeft: ‘Deze *monstra* zijn van onschatbare waarde voor de wetenschap. We zullen de studie teratologie gaan noemen. *Teras* is afkomstig uit het Grieks en betekent monster.’

‘En *logos* wetenschap,’ klinkt het aan het uiteinde van de tafel. Iedereen staart verbijsterd naar oom Gonzague, tot oom Adriaan zichzelf met een grijns verklapt. De twee nichtjes naast Isidore schieten in de lach.

‘Ik vind het vervelend,’ roept dezelfde nicht weer uit. ‘Ik wil niet dat je over zulke afschrikwekkende dingen praat. Jij Etienne, noch je zoon.’

Mijn buurvrouw komt tussenbeide. ‘Dit is de wetenschap, beste, hierover kunnen wij niet oordelen, het gaat ons begrip te boven. Maar vertel ons liever iets meer over dat merkwuurlijke dier uit Australië, beste neef!’

‘Met die eendenbek, mollenvacht en beverstaart,’ weet oom Adriaan nog van het vorige familiediner.

‘Het vogelbekdier,’ brengt mijn tafeldame trots in.

Ik laat mijn vinger over de initialen op mijn vork glijden, de sierlijk gekrulde *GGS*: Gonzague Geoffroy Saint-Hilaire, en brand van verlangen het grote nieuws te vertellen, maar voorlopig mag ik er nog geen ruchtbaarheid aan geven. Glimlachend vang ik aan: ‘Het is inderdaad het meest vreemde dier dat ik in mijn carrière heb gezien.’ Tot nu toe dan, denk ik met enige opwinding die ik met moeite voor me kan houden. Binnenkort aanschouw ik een nog uitzonderlijker dier. ‘Toen in het begin

van de eeuw een opgezet vogelbekdier naar Europa kwam, beschouwden wetenschappers het als een vervalsing. Het vermoeden bestond dat lichaamsdelen van verscheidene diersoorten aan elkaar waren gehecht. Een geleerde trachtte er zelfs de snavel vanaf te trekken, want hij verdacht een collega ervan dat hij deze aan de kop had vastgenaaid.’

Iedereen luistert aandachtig, dit verhaal heeft meer succes. Omdat ik mijn gedachten er toch niet langer bij kan houden, rond ik het onderwerp af en verkneukel me bij het idee dat ik op de volgende familiereünie over een veel buitenissiger dier kan vertellen. Tijdens de koffie met digestief komen de heren samen, maar ik haast me om met Angelique en Isidore huiswaarts te keren.

Thuisgekomen loop ik met de koperen blaker in de hand nog even mijn studeerkamer in. Zachtjes sluit ik de deur en laat een moment de stilte als een mantel om me heen vallen. Dan steek ik de petroleumlamp aan en belicht het rariteitenkabinet. Iedere keer raak ik in vervoering, en niet alleen om de indrukwekkende inhoud. Ook het zeventiende-eeuwse meubel, gemaakt van rozen- en essenhout en ingelegd met ivoor, is een lust voor het oog. Op de deurtjes zijn verschillende taferelen te zien: aan de buitenzijde staan bijbelse figuren en aan de binnenkant diverse bloemmotieven. Als ik op een paneeltje druk, springen er twee laatjes tevoorschijn met vergulde randen en bekleed met schildpad. Voorzichtig sluit ik ze weer. Andere duw- en trekknoppen geven toegang tot verborgen compartimenten en schuiftabletjes. Ik pak een sleutelje om het middelste vakje te openen. Meteen klinkt het carillonnetje en draait er een ronde schijf met daarop mijn meest curieuze object: het ei van de uitgestorven dodo. Eronder, achter een klepje, zit een keldertje met een geheim sluitmechaniek.

Ik herinner me hoe ik vroeger met open mond de handelingen van oom Gonzague volgde. De collectie rariteiten die oom en zijn voorouders tijdens hun leven hebben verzameld, is uitzonderlijk te noemen en heeft me altijd intens geboeid. Ze bevat onder meer pronkstukken van zijn vaders avontuurlijke reizen. Jongen, deze voorwerpen zijn een stukje van de puzzel van de wereld, zei hij vaak tegen me. Kristallen, mineralen, zeegewassen, schelpen en opgezette exotische dieren in stolpen, fiolen en flessen hebben van kinds af aan mijn interesse voor de zoölogie gewekt. Evenals skeletten, schedels en preparaten van vogels, vissen, zoogdieren en reptielen op sterkwater. Het is een schat aan zeldzaamheden. Oom heeft mij op zijn sterfbed de belofte laten doen de collectie aan te vullen, wat heden ten dage geen eenvoudige opgave is. Helaas zijn steeds minder mensen geïnteresseerd in deze gestolde wereld uit verre contreien. In ons land zijn er alleen nog enkele bevoegen amateurs, met wie ik contact onderhoud.

De kaars flikkert in het glas van een deurtje. Ik open het en zoek op de middelste plank. Zonder resultaat schuif ik een vliegend draakje uit Java en een fossiel van een zee-egel opzij. Op de andere planken zie ik evenmin wat ik zoek en raak enigszins in paniek, want meestal weet ik precies waar elk voorwerp zich bevindt. Dankzij het uitklapbare trapje dat onderin de kast zit opgeborgen kan ik bovenin kijken en vind ik wat ik zoek, verscholen achter het driebandgordeldier: een paar staartwervels op een houten plankje uit ooms collectie. Het zijn er vijf van de zeventien, waarvan de laatste licht beschadigd is. Ik blaas het stof eraf en betast het. Een gevoel van opwinding maakt zich van mij meester. Behoedzaam zet ik het terug, nu vooraan op de plank, en sluit het deurtje.

Geluidloos stap ik even later in bed, zet mijn slaapmuts op, prevel het avondgebed en blaas de kaars uit. Ik ben klaarwakker en zie het moment dat ik het koninklijk epistel opende weer voor me. Deze dag zal me altijd blijven heugen. Ineens klinkt de stem van Angelique: ‘Etienne, is er iets? Ik vond je vanavond zo afwezig.’

Ik glimlach in het donker.

‘Frankrijk krijgt een *giraffa camelopardalis*.’

2

Negen maanden later

Alexandrië, 30 september 1826

Als ik mijn ogen tegen de zon bescherm, zie ik hoog boven me Zarafa's kin tegen de blauwe lucht. Ik vermoed dat ze aan het kauwen is. Dat kan ik gemakkelijk zeggen want het is haar grootste bezigheid, zowel overdag als 's nachts. Ik probeer haar malende kiezen te horen, maar het gekrijs van vogels overstemt het geluid.

Ineens verschijnt de kop van Hassan pal boven me. Hij heeft geen haren op z'n kin zoals Zarafa, maar dikke borstelige strepen vlak boven zijn ogen. 'Eabd 'aswad, waarom lig je in het gras?'

Meteen vlieg ik overeind. Het doet me pijn wanneer hij me zwarte slaaf noemt. 'Mijn naam is gewoon Atir. Zwart ben ik wel, slaaf niet meer,' zeg ik.

'Je weet drommels goed dat onze baas Drovetti uit z'n vel springt als hij hoort dat je het dier van de bomen laat eten.'

Ik geef een ruk aan de teugel. Dat doe ik alleen om Hassan te gehoorzamen, ik weet dat de bladeren van de acaciabomen een lekkernij voor giraffen zijn. Hij niet, hij is een bedoeïen, hij is in de woestijn opgegroeid.

'Waarom ben je aan deze kant van de tuin, ik heb je overal bij de stallen gezocht, de boot zal dadelijk vertrekken. Je moet

voortmaken.' Hij draait zich om en beent richting koetshuis.

Ik besef best dat we dadelijk weggaan, maar ik wil nog een laatste maal met Zarafa door dit gedeelte van de tuinen van het Ras el-Tinpaleis van Mohammed Ali Pasja wandelen. Langs de in bol gesnoeide struiken, langs de sterk geurende rozenperken en langs de borders met de witte bloemen waarvan ik de naam niet ken. Nog één keer zie ik de hoge sycomoren, de jacaranda's en de vele vijgenbomen. We lopen over het palmenpad langs de zee. Zoals altijd kijk ik naar de turkooizen kleur die, wanneer het water woelt, verandert in donkergroen met witte koppen. Vlakbij vaart een vissersboot met een groep meeuwen achter zich aan. Hoe vaak heb ik, sinds ik heb gehoord dat ik Zarafa zal begeleiden, hier met helder weer staan turen of ik Frankrijk aan de horizon zag? Hassan beweert dat de reis naar de andere kant van het water lang duurt en dat in het verre land de zon niet schijnt. *Insjallah*. Zijn daar dan wel acaciabomen? Wat bezielt ze om Zarafa uit Soedan weg te halen, ze hoort in vrijheid te leven en met haar soortgenoten door de groene savannes te galopperen! Hassan zegt dat het een cadeau is van de pasja aan de Franse koning.

Bij de boot heerst grote bedrijvigheid. Tonnen worden over de brede loopplank gerold, zakken en kisten naar binnen getorst. Mannen roepen of laten tussen twee vingers een schrille fluit horen. Vanaf het dek wijst en wenkt de kapitein, hij geeft met barse stem enkele orders. Met zes man proberen we Zarafa in het ruim te krijgen. Het is lastig, we trekken haar kop naar beneden en zorgen er eerst voor dat ze geen stap vooruit doet. Vervolgens schuifelt ze met haar poten wijd uit elkaar in gebogen houding langs de scheepsladingen tot het gat dat de zeemannen voor haar in het dek hebben gezaagd. Tot mijn verbazing lukt het in één keer. Dan steekt ze haar kop erdoor. Ik zie dat ze de randen met

stro hebben bedekt om haar hals te beschermen voor als de zee onrustig is. Die opening maken was een goed idee van mij. We kunnen toch geen knoop in haar hals leggen? had ik tegen Hassan gezegd. Hij lacht nooit om mijn grapjes.

Achter me hoor ik geschuifel. Als ik me omdraai ontdek ik de koeien die meegaan voor de melk van Zarafa. Verderop staat een stel antilopen in het vooronder, volgens Hassan ook een presentje voor de koning van Frankrijk.

Snel klim ik naar het dek en zie bij een van de twee masten de kop van Zarafa door het gat naar boven steken. Ter beschutting voor wind en regen hebben ze een tentdoek boven haar aangebracht.

Op het moment dat we de trossen losgooien klinkt de roep van de muezzin. Voor de laatste keer kijk ik om, richting de stad waar ik de laatste maanden met Zarafa verbleef. Hoog boven de daken steken de minaretten uit. Het wordt een zware zeereis maar ik ben vol vertrouwen. De amulet met de korantekst, die ik vanmorgen om Zarafa's hals heb laten glijden, zal haar tegen onheil beschermen. Ik buig me naar haar toe en fluister in haar oor: 'We zijn klaar voor de overtocht naar een nieuw land.'

3

Parijs, 5 oktober 1826

Voor me op het bureau ligt het rapport van een Duitse collega over het vogelbekdier, maar ik kan me slecht concentreren. Zoals elke dag spoken er allerlei vragen door mijn hoofd. Verkeert de giraffe in goede gezondheid? Is ze jong of oud, klein of groot? Zou ze wild, misschien wel gevaarlijk zijn, of hebben ze haar getemd? Kun je een giraffe wel temmen? Ik leg het document terug op de stapel papieren en haal mijn horloge tevoorschijn. Met Isidore heb ik afgesproken om een glas wijn te drinken in *Au Vieux Paris d'Arcole*. Ik ben niet gewoon mijn tijd te verdoen met anderen, mijn zoon is de enige voor wie ik mijn principes opzij zet. Gehaast doe ik mijn redingote aan en pak mijn hoed van de kapstok. Angelique had vanmorgen gelijk toen ze me achternaliep om mijn kasjmier sjaal mee te geven. Het is flink koud en omdat ik bovendien aan de late kant ben, permitteer ik me een calèche.

Een kwartier later rijd ik langs de Notre-Dame naar de Rue Chanoinesse. Ik zie dat Isidore al op me wacht. Hoewel we elkaar met grote regelmaat treffen, gaat er een gevoel van trots door me heen. Mijn zoon is een man geworden, hij straalt zekerheid uit. Isidore heeft dezelfde passie voor biologie en mijn hoop is dat hij me eens zal opvolgen als directeur van de dierentuin, de Menagerie van Jardin du Roi.

Ik loop langs enkele bezette tafeltjes naar hem toe, schud hem de hand en neem tegenover hem plaats. Onmiddellijk rijkt de ober de kaart aan. Ongeduldig blijft hij naast me wachten tot ik een wijn heb uitgezocht. Rustig bestudeer ik de voorgestelde dranken en kies een Bordeaux uit 1819, een goed jaar.

Wanneer we even later onze volle glazen oppakken, valt me op dat mijn zoon al aardig kaal is. Was ik dat ook al op die leeftijd? Zijn bakkebaarden zijn minder gevuld dan de mijne. Angelique beweert dat hij mijn wilskrachtige kin heeft. Zij zal het wel weten. Isidore trekt zijn wenkbrauwen op. Geforceerd glimlach ik naar hem. We klinken en laten de scharlakenrode wijn walsen. Even steek ik mijn neus in het glas, neem een flinke slok en laat de drank in mijn mond rollen.

‘Wat vind je?’ vraag ik gespannen. Ik zie hem nadenken.

‘Een breed palet aan geuren van fruit.’

‘Welke?’ Hij aarzelt. Nog altijd heb ik meer kennis van wijn dan hij.

‘Bramen?’

‘En wat nog meer?’

Isidore neemt nog een slok en vervolgt met een lichte grijns: ‘Bosgeur, paddenstoelen, bessenbandzwevers, berkenbladrolkevers, blauwe breedscheenjuffers en...’ Hij pakt mijn arm vast en kijkt me doordringend aan. ‘... Meerdere melige pruimenluizen?’ Verder komt hij niet, want hij schatert het uit. Onverwacht verandert hij van onderwerp: ‘En, vader, is er al nieuws over het geschenk van de pasja?’

‘Ze is onderweg naar Frankrijk!’

Zijn wenkbrauwen schieten omhoog: ‘De giraffa camelopardalis?!’

Ik knik en vertel dat het om een merrie gaat, dat het een prachtig dier schijnt te zijn en dat ze in ieder geval voor haar vertrek uit Alexandrië in uitstekende conditie verkeerde.

‘Hoe komt ze dan in Marseille, vader?’

‘Per boot. Als alles goed gaat zal ze in november aankomen.’

Een glimlach vult zijn wangen. Hij heft zijn glas.

‘De prefect van Rhône-Delta, graaf de Villeneuve, nam contact met me op. De giraffe zal in eerste instantie op zijn landgoed in Marseille verblijven en hij stelt voor het dier daar te laten overwinteren. Hoe ze van daaruit naar Parijs zal reizen weten we nog niet.’

Isidore trekt hoofdschuddend zijn schouders op.

‘En weet je wat ik van Drovetti, de Franse consul-generaal in Caïro, vernam? Dat een zekere Hassan el-Berberi, een jonge beoefenaar uit Soedan, en zijn assistent Atir allebei op de boot meevaren en de giraffe tijdens de reis naar Parijs zullen vergezellen. Hassan is al lange tijd in dienst als hoofd dierenverzorger bij Drovetti en heeft bij hem wat Frans opgepikt. Atir is een Soedanees en spreekt alleen Arabisch.

‘Een zwarte?’ Isidore zet grote ogen op.

Ik schenk de glazen bij. ‘Ook deelde Drovetti mee dat er aanvankelijk twee giraffenveulens waren, een bestemd voor de Franse en een voor de Engelse koning. Doordat ze tijdens het transport vastgebonden waren op de rug van een kameel, is een van de twee gewond geraakt en deze heeft vermoedelijk niet lang te leven. Na loting door de consuls van beide landen, is de sterkste naar Frankrijk gestuurd. Wanneer ik tussen de regels door lees, vermoed ik dat Heer Drovetti hier de hand in heeft gehad.

‘Dat heeft hij goed geregeld, vader!’

‘De consul-generaal heeft overigens zelf ook een kleine ‘attentie’ meegegeven: twee antilopen! Groot van stuk, een ooi en een bok, terwijl we die beesten hier al hebben.’

‘Vader, ik meen me te herinneren dat jij me eens als kind een huid van een giraffe hebt getoond.’

‘Inderdaad, Isidore, het museum bezit een huidfragment van

een giraffe, die de reizende naturalist François Le Vaillant aan het eind van de vorige eeuw schoot op een van zijn Zuid-Afrikaanse reizen, ik geloof bij de Hottentotten. Deze huid is echter in zo'n slechte staat dat hij vrijwel uit elkaar valt.' Ik schenk de laatste druppels wijn in mijn glas. 'Je weet toch nog wel dat ik in de collectie van oom Gonzague enkele staartwervels van een giraffe bezit? Ik zal ze je bij een volgend bezoek tonen.'

'Wie heeft de giraffe voor het eerst in Frankrijk beschreven?'

'Vanzelfsprekend heb ik dit ondertussen uitgezocht. De oudste beschrijving is naar mijn weten van Belon in 1554, die een gevangengenomen giraffe in Caïro observeerde. Helaas is die beschrijving vrij summier.'

'Maakte hij een schets van het dier?'

'Jazeker, en sindsdien hebben ook enkele andere wetenschappers haar uitgebeeld. Op de ene tekening heeft de giraffe een bult op de rug, op de andere zijn gebogen hoorns of gekke stippen of zelfs vlekken te zien. Ook de lengte van de hals en de poten verschilt nogal. Het lijkt in ieder geval een hoogst eigenaardig dier. Ik ben zeer benieuwd.'

'En om welke reden geeft Mohammed Ali Pasja eigenlijk een giraffe aan onze koning?'

Ik leg Isidore uit dat het een diplomatiek geschenk betreft en dat deze vorst er waarschijnlijk op uit is om de gemoederen te sussen. De verhouding met de pasja, gouverneur binnen het Ottomaanse Rijk, is gespannen vanwege het conflict van dit land en Griekenland. Inmenging van het Franse leger zouden zijn plannen kunnen dwarsbomen. Ik ben genoodzaakt mijn zoon een compacte les in de politieke betrekkingen tussen deze landen te geven. Hij is echter totaal niet geïnteresseerd.

We praten over zijn laatste experiment, tot de waard de stoelen op elkaar stapelt en we ontdekken de laatste gasten te zijn.

Wanneer we voor de taverne afscheid nemen, komt Isidore nog even terug op graaf de Villeneuve.

‘Vader, vraag de prefect zodra de giraffe is gearriveerd om een paar tekeningen, liefst ingekleurd, één van voren en één *en profil*. We hebben geen idee hoe ze eruitziet. Vraag hem details over haar kop, haar stippen, de lengte van haar poten, haar hals en haar oren,’ zegt hij, zijn enthousiasme met moeite verbergend. ‘De komst van de giraffa camelopardalis is van groot belang voor de wetenschap.’

Ik kan niet anders dan dit beamen en beken nauwelijks te kunnen wachten het dier van de pasja met eigen ogen te aanschouwen.

‘En wat die Soedanees betreft, vader, ik...’

‘Het spreekt vanzelf dat ik zal adviseren hem naar huis te sturen.’ Morgenvroeg zal ik schrijven en de brief aanvangen met de stelling dat het een van de gelukkigste aanwinsten van de Menagerie van Jardin du Roi zal zijn. Allereerst moet ik nu thuis zien te komen.